

Anna Wiśniewska

Akademia Pomorska

Ślupsk

anna.wisniewska@apsl.edu.pl

ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ NA PRZYKŁADZIE „ZIELONEJ GMINY” SMOŁDZINO

THE LOCAL COMMUNITY'S ENVIRONMENTAL AWARENESS ON THE EXAMPLE OF SMOŁDZINO “GREEN COMMUNE”

Zarys treści: Gmina Smołdzino należy do tzw. gmin zielonych, gdzie połowę powierzchni stanowią obszary prawnie chronione. Ten specjalny status uprawnia ją do korzystania ze środków przeznaczonych na szeroko rozumiane inwestycje proekologiczne i wskazuje kierunek jej rozwoju. W związku z tym w 2012 roku na terenie gminy Smołdzino przeprowadzono badania sondażowe diagnozujące znajomość stanu poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego wśród społeczności lokalnej. Badaniami objęto 3% mieszkańców. Ich świadomość ekologiczna zależy w części od nastawienia i działań władz samorządowych. Postawa władz gminy jest jednak niejednoznaczna, a inwestycje środowiskowe niewystarczające. Z przeprowadzonych badań wynika, iż blisko połowa badanych nie potrafiła określić stanu poszczególnych komponentów środowiskowych. Nie dostrzegali oni związku pomiędzy stanem środowiska a komfortem i standardem ich życia. Blisko 25% badanych uważało, że problematyka środowiskowa ich nie dotyczy. Około 1/3 mieszkańców gminy Smołdzino interesuje się stanem środowiska lokalnego, zna jego parametry i zauważa ich wpływ na jakość swojego życia. Blisko 20% podkreśla dobry stan powietrza, wód czy przyrody żywej. Rozwój gminy wiąże też z jej położeniem i unikalnym walorami środowiskowymi.

Słowa kluczowe: gmina Smołdzino, polityka proekologiczna, świadomość ekologiczna

Key words: Smołdzino Commune, environmental policies, environmental awareness

Wstęp

Gmina Smołdzino zlokalizowana jest wzdłuż Wybrzeża, na północnym wschodzie powiatu ślupskiego w województwie pomorskim. Swoim zasięgiem obejmuje 260 km². Stanowi to 11,3% powierzchni powiatu ślupskiego. Na północy gminy

znajduje się Słowiński Park Narodowy, wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO (www.unesco.pl) oraz do sieci Rezerwatów Biosfery, zajmujący blisko 65% ogólnej jej powierzchni (www.slowinski.pl). Jest to najsłabiej zaludniona jednostka administracyjna powiatu. Liczba ludności wynosi tu niespełna 4 tysiące, a gęstość zaludnienia 13 os./km². Omawiana gmina jest jedną z najbiedniejszych gmin w Polsce. Zmaga się ona z wieloma problemami społecznymi, przede wszystkim ubóstwem i bezrobociem, oraz gospodarczymi (niedostatecznie rozwinięta infrastruktura czy mała przedsiębiorczość), (Szymańska, Zienkiewicz 2013). Według władz gminy źródłem tych problemów są czynniki środowiskowe (wyłączenie 65% obszaru z bieżącego gospodarowania). Władze samorządowe nie wykorzystują dostatecznie szanse rozwoju, jaką zapewniają walory środowiskowe gminy, a wręcz przeciwnie, uważają je za czynnik hamujący. Świadczą o tym m.in. konflikty z SPN, toczący się spór ze Skarbem Państwa (o utracone dochody) czy niewystarczająca działalność proekologiczna.

Gmina Smołdzino należy do tzw. gmin zielonych, gdzie połowę powierzchni stanowią obszary prawnie chronione. Ten specjalny status uprawnia ją do korzystania ze specjalnych środków przeznaczonych na szeroko rozumiane inwestycje proekologiczne i wskazuje kierunek jej rozwoju. Działania i inwestycje prośrodowiskowe realizowane na terenie gminy są obecnie niewystarczające, znacznie niższe niż w gminach sąsiadujących – Ustka czy Choczewo. Zasadniczym ich celem jest ochrona wód powierzchniowych, tj. ograniczenie dostawania się do nich biogenów pochodzących z terenów rolniczych oraz zmniejszenie ilości przenikających tam ścieków komunalnych. W gminie budowane są kolejne odcinki kanalizacji oraz zbiorniki bezodpływowe (Flis, Klimko, Wiśniewska 2014).

Z dokumentów strategicznych wynika jednak, iż władze gminy Smołdzino zaplanowały realizację wielu celów proekologicznych w latach 2014-2020. Wśród projektów są również te związane z szeroko rozumianą edukacją ekologiczną (www.smoldzino.com.pl). Stąd zasadne wydaje się podjęcie badań diagnozujących obecny stan świadomości ekologicznej wśród społeczności lokalnej.

Świadomość ekologiczna stanowi integralną część świadomości społecznej (Hull 1984). Zdefiniować ją można jako stan wiedzy, poglądów i wyobrażeń ludzi o roli środowiska w życiu człowieka, jego antropogenicznym obciążeniu, stopniu wyeksploatowania, zagrożenia i ochrony (Górka, Poskrobko, Radecki 2001).

W artykule przedstawione zostały wyniki badań sondażowych (wywiad bezpośredni) przeprowadzonych w maju i czerwcu 2012 roku wśród losowej próby 3% populacji gminy Smołdzino (120 osób). Badając świadomość ekologiczną mieszkańców posłużono się kwestionariuszem wywiadu. Wykorzystane wyniki badań odnoszą się do znajomości stanu poszczególnych komponentów środowiska, czynników degradujących, wpływu środowiska na jakość życia i zachowań proekologicznych.

W grupie ankietowanych mieszkańców gminy Smołdzino taki sam odsetek stanowiły kobiety, jak i mężczyźni (50%). Największą grupę wiekową reprezentowały osoby w wieku 31-50 (40%), następnie 51-70 (27%) i 21-30 (23%). Pod względem wykształcenia wśród ankietowanych najliczniejsi byli respondenci z wykształceniem średnim – 44%. Wykształceniem wyższym lub niepełnym wyższym legitymowało się 19% badanych, zaś 21% stanowili ankietowani z wykształceniem podstawowym.

Stan powietrza atmosferycznego

Na terenie gminy Smołdzino podstawowe źródła ciepła stanowią kotłownie zakładowe, indywidualne oraz piece kaflowe. W grupie surowców energetycznych dominuje węgiel i koks, w znacznie mniejszym stopniu wykorzystywane są paliwa płynne. Brak jest systemu gazyfikacji przewodowej, natomiast funkcjonuje gazyfikacja bezprzewodowa.

Tabela 1
Stężenia średnioroczne NO₂, PM10 i benzenu na terenie gminy Smołdzino w 2011 i 2012 r.

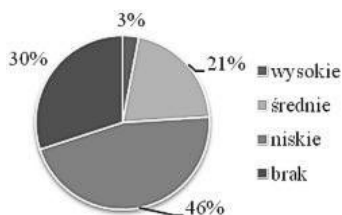
Table 1
Classification of groundwater in Smołdzino Commune examined within the operational monitoring in 2011 and 2012

Stanowisko	Stężenie średnioroczne NO ₂ µg/m ³		Pył zawieszony PM10		Stężenie średnioroczne benzenu µg/m ³	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Gać – SPN	3,1	3,2	15,5	11,0	1,3	1,4

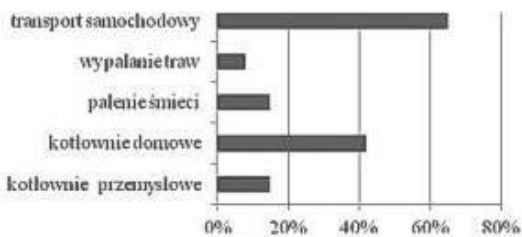
Źródło: dane Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska (delegatura Słupsk), *Raport...* 2011

W badanej gminie nie odnotowano przekroczeń standardów jakości powietrza. Nie funkcjonują tu duże zakłady przemysłowe, a władze gminne wprowadziły tzw. plany oszczędnościowe. Przyczyniło się to do spadku emisji SO₂, CO, NO₂ oraz pyłów. Przeważający typ zabudowy wiejskiej warunkuje występowanie zanieczyszczeń głównie z indywidualnych systemów grzewczych, tj. m.in. pyłów drobnodyspersyjnych, trwałych zanieczyszczeń organicznych oraz wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA), w tym bezno(a)pirenu (Bereszyńska, Wojtan 2014). Emitowane substancje kumulują się wokół miejsc powstawania, powodując wysokie stężenia na poziomie przygruntowym. Na wielkość poziomu zanieczyszczenia wpływają również emisje pyłów i gazów z sąsiednich terenów oraz określone warunki meteorologiczne. Wartości zanieczyszczeń zanotowane na stacji Gać w Słowińskim Parku Narodowym są jednak najniższe wśród 9 stanowisk pomiarowych w powiecie słupskim. Wskaźniki stężeń substancji chemicznych nie przekraczają dopuszczalnych norm (*Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010*). Władze gminy zamierzają kontynuować działania na rzecz poprawy czystości powietrza atmosferycznego.

Ankietowani mieszkańcy, oceniając stan **powietrza atmosferycznego** w swojej gminie, odnieśli się do problemu zanieczyszczenia, hałasu, odorów oraz promieniowania elektromagnetycznego. Blisko połowa respondentów (46%) wskazała na małe zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego w gminie. Blisko 1/3 badanych nie dostrzega tego typu zanieczyszczeń. Około 20% uznało stopień zanieczyszczenia jako średni. Zaledwie 3% określiło stan zanieczyszczenia powietrza jako wysoki. 2/3 ankietowanych dostrzega pogorszenie się jakości powietrza atmosferycznego w tzw. sezonie grzewczym (ryc. 1).

Ryc. 1. Zanieczyszczenie powietrza
Fig. 1. Air pollution

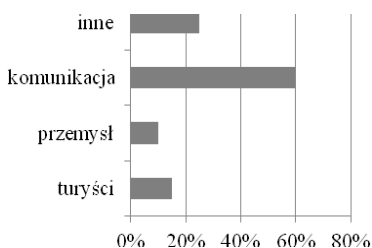
Ryc. 2. Źródła zanieczyszczeń powietrza
Fig. 2. Sources of air pollution

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

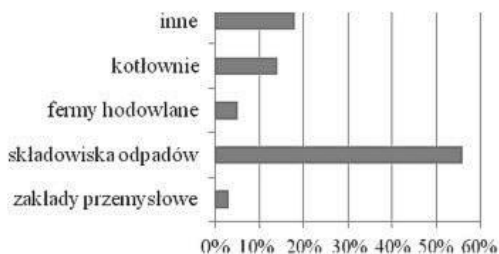
Identyfikując dominujące źródła emisji ankietowani wskazywali głównie na kotłownie domowe i transport samochodowy, ponadto kotłownie przemysłowe, wypalanie traw oraz spalanie śmieci (ryc. 2). Połowa badanych uważa, że zanieczyszczenia powietrza wpływają negatywnie na standard ich życia.

W gminie nie stwierdzono przekroczeń norm **hałasu**. Brak jest tu dużych emitatorów, linii kolejowych, dróg krajowych i wojewódzkich. Dominują drogi gruntowe, wewnętrzne dojazdowe i powiatowe piątej klasy technicznej. Głównym źródłem hałasu na terenie gminy jest transport kołowy. Poziom hałasu zależy od ruchu ciężkich pojazdów i ich prędkości, stanu nawierzchni jezdni oraz sezonu turystycznego. Emitorami hałasu są też branże: przemysłowa, usługowa i rozrywkowa (szczególnie w sezonie letnim).

Blisko 43% ankietowanych uważa, iż problem hałasu nie występuje w ich gminie. Około 8% jest przeciwnego zdania. Dla zdecydowanej większości głównym źródłem hałasu są pojazdy mechaniczne (ryc. 3). Respondenci zauważają przy tym duży wzrost hałasu głównie w okresie letnim (imprezy masowe) i jesiennym (prace polowe). Blisko połowa ankietowanych nie wyraziła opinii na temat hałasu w gminie, tłumacząc to brakiem wiedzy.

Ryc. 3. Źródła hałasu
Fig. 3. Sources of noise

Ryc. 4. Źródła odorów
Fig. 4. Sources of odors

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

Około 16% badanych identyfikuje występowanie **odorów** w gminie (podkreślając ich okazjonalność). 1/3 ankietowanych nie stwierdziła pojawiania się nieprzy-

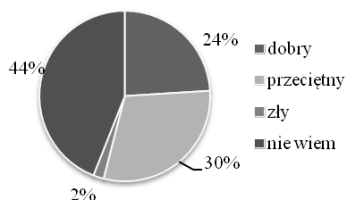
jemnych zapachów na terenie swojej gminy, a połowa deklarowała brak wiedzy na ten temat. Głównym źródłem odorów były według respondentów składowiska odpadów (ryc. 4).

Wojewódzki Inspektorat Środowiska nie stwierdził w gminie Smołdzino przekroczeń dopuszczalnych wartości **promieniowania elektromagnetycznego**. Na terenie przeznaczonym pod zabudowę mieszkaniową składowa promieniowania elektromagnetycznego nie przekracza 1 kV/m oraz 60 A/m (*Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 roku*). Przez obszar gminy przechodzą sieci wysokiego, średniego i niskiego napięcia. Natężenie pola elektromagnetycznego maleje z odległością od linii przesyłowej (poniżej od 1 kV/m w odległości od 10 do 30 m). Zatem wpływ promieniowania linii elektrycznych zawęża się do terenu przyległego do danej linii. Problem promieniowania elektromagnetycznego dostrzega 16% ankietowanych. Promieniowanie zakwalifikowali oni jako małe. Większość pytanych na wyraziła swojej opinii na ten temat.

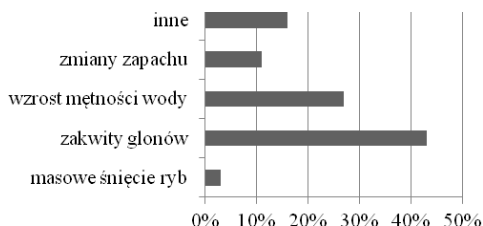
Stan wód powierzchniowych

Sieć wód powierzchniowych gminy Smołdzino znajduje się w zlewniach rzek Łeby i Łupawy z jeziorami Gardno, Dołgie Duże, Dołgie Małe oraz Łebsko. Ogółem wody powierzchniowe zajmują 20% powierzchni tej gminy. Sieć naturalną uzupełnia system melioracyjny rowów i kanałów o różnym stopniu przestrzennego zagęszczenia i niskim stopniu sprawności użytkowo-technicznej. Władze gminy dostrzegają problem związany z jakością wód powierzchniowych. W dokumentach planistycznych przewidują jej poprawę ze szczególnym naciskiem na jeziora.

Z analizy opinii wynika, że 44% badanych nie potrafiło określić stanu **wód powierzchniowych**, tzn. rzek, jezior czy morza. Blisko 25% ankietowanych wskazało, że jakość wód jest dobra, a 30% – przeciętna (ryc. 5). Głównymi symptomami zanieczyszczenia wód powierzchniowych obserwowanymi na terenie gminy Smołdzino były: zapach i mętność wody oraz okresowe zakwity glonów (ryc. 6).

Ryc. 5. Stan wód powierzchniowych
Fig. 5. Surface water condition

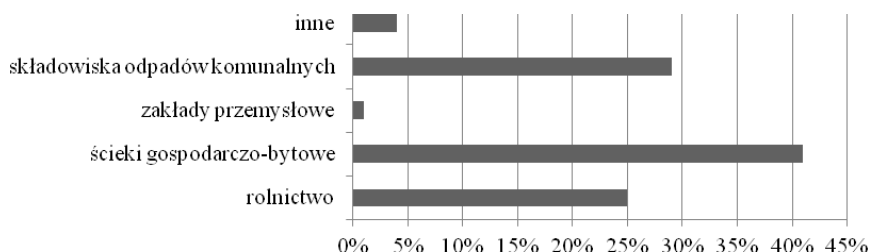

Ryc. 6. Symptomy zanieczyszczenia wód powierzchniowych obserwowane na terenie gminy Smołdzino

Fig. 6. Consequences of surface water pollution observed in the Smołdzino Commune

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

Podstawowymi źródłami zanieczyszczeń wód dla zdecydowanej większości mieszkańców są ścieki bytowo-gospodarcze (41%), składowiska odpadów (29%) oraz rolnictwo (25%), (ryc. 7).

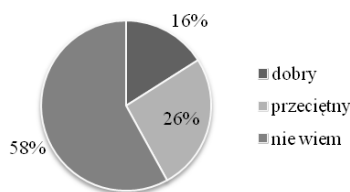
Ryc. 7. Podstawowe źródła zanieczyszczenia wód powierzchniowych
Fig. 7. The main sources of surface water pollution

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

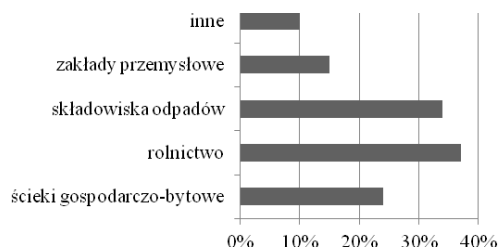
Większość ankietowanych wskazywała na negatywne oddziaływanie zanieczyszczonych wód powierzchniowych na możliwości rozwoju gospodarczego gminy. Dotyczyło to głównie turystyki, wędkarstwa i żeglugi. Natomiast zdecydowana większość nie stwierdziła negatywnego wpływu jakości wód w gminie na komfort i standard swojego życia (85%).

Stan wód podziemnych

W gminie Smołdzino zapotrzebowanie na wodę realizowane jest poprzez wodociągi wiejskie grupowe, studnie kopane i głębinowe, zakładowe i indywidualne oraz stacje uzdatniania wody. Stopień zwodociągowania gminy wynosi prawie 88%. Mieszkańcy korzystają z dwóch ujęć wody pitnej w pełni przydatnej do spożycia. Wytworzone ścieki z gospodarstw domowych w większości przypadków gromadzone są w osadnikach gminnych, odprowadzane do wód powierzchniowych bądź grun-

Ryc. 8. Stan wód podziemnych w gminie Smołdzino
Fig. 8. Groundwater condition

Ryc. 9. Źródła zanieczyszczeń wód podziemnych
Fig. 9. Sources of groundwater pollution

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

tu. Część z nich kierowana jest do biologiczno-mechanicznej oczyszczalni ścieków. Ogólnie gospodarka wodno-ściekowa wymaga uporządkowania, stopień skanalizowania gminy jest bardzo niski i wynosi 17% (jest to najniższa wartość w powiecie).

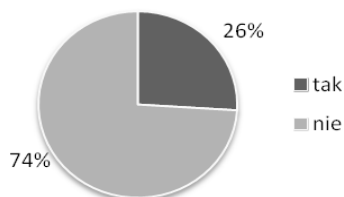
Jakość i stan wód podziemnych, stanowiących główne źródło „konsumpcyjne”, był dla większości ankietowanych niezny (58%). Zaledwie 16% określiło go jako dobry, a 26% jako przeciętny (rys. 8). Fakt, iż jakość wody używanej w gospodarstwach domowych wpływa na standard życia konsumentów, dostrzega zaledwie 15% badanych. Źródła degradacji wód podziemnych wiązano głównie z rolnictwem (nawożenie, farmy hodowlane), ściekami gospodarczo-bytowymi, składowiskami odpadów (ryc. 9).

Powierzchnia ziemi

Część odpadów stałych w gminie Smółdzino składowana jest w rejonie Smółdzińskiego Lasu i w Gardnie Wielkiej. Funkcjonuje tu jedno składowisko odpadów, które ewidencjonuje tylko sześć typów odpadów (*Gminne sprawozdanie... 2013*). Ilość odpadów produkowanych w gminie jest najmniejsza w powiecie słupskim.

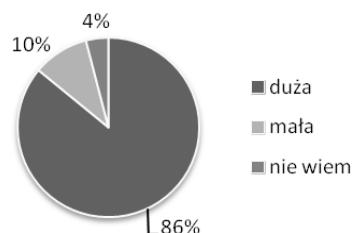
Cele wyznaczone przez władze badanej gminy w zakresie ochrony powierzchni ziemi to: wprowadzenie racjonalnej polityki gospodarowania odpadami oraz próba rekultywacji terenów zdegradowanych, a także zachowanie terenów kopalnianych nieracjonalnie eksploatowanych.

Około 75% badanych nie segreguje odpadów w swoim gospodarstwie domowym¹. Wskazują przy tym na brak wiedzy na ten temat (ryc. 10).

Ryc. 10. Gospodarstwa segregujące odpady w 2012 r.

Fig. 10. Households segregating waste

Ryc. 11. Szkodliwość tzw. dzikich wysypisk dla środowiska

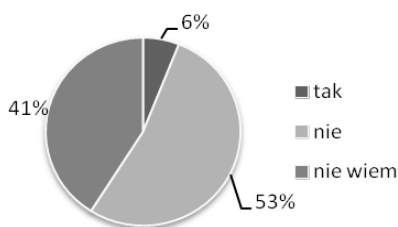
Fig. 11. The harmfulness of illegal landfills

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

¹ Badania prowadzone były przed wprowadzeniem zapisów Ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw, które weszły w życie 1.01.2013 (art. 1 pkt 17 w zakresie dodania art. 9x ust. 1 pkt 4 i 5, ust. 2 i 3, art. 9y ust. 1 pkt 4 i 5, ust. 2 i 3 oraz art. 9z ust. 1-3), Dz.U. 2011, Nr 152, poz. 897.

Ankietowani zwrócili uwagę na funkcjonowanie tzw. dzikich składowisk odpadów (34%). Mieszkańcy mieli świadomość negatywnych konsekwencji środowiskowych związanych z tymi obiektami (86%), (ryc. 11).

Gmina Smołdzino jest uboga w surowce mineralne. Tylko w południowej części występują piaski i żwiry. Z przeprowadzonych badań wynika, że blisko połowa ankietowanych (53%) nie dostrzega występowania **form przekształceń rzeźby** terenu na obszarze swojej gminy. Wynika to prawdopodobnie z tego, iż nie prowadzi się tam odkrywkowej eksploatacji kopalni, a prace inżyniersko-budowlane prowadzone są na małą skalę (budowa domków jednorodzinnych, przebudowa dróg czy wymiana ciągów sanitarnych). Ankietowani nie stwierdzili wpływu tych działań na jakość swojego życia. Zaledwie 6% z nich zauważyło takie przekształcenia, wskazując najczęściej na nasypy i przekopy. Znaczna część badanych (41%) deklarowała brak wiedzy na ten temat (ryc. 12).

Ryc. 12. Występowanie przekształceń terenu

Fig. 12. Landscape transformation

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

Wymienione wyżej formy antropogeniczne zdaniem większości nie wpływają negatywnie na walory estetyczne krajobrazu i właściwości środowiska

Gleby

Grunty rolnicze na terenie gminy Smołdzino zaliczane są do słabych, z przewagą kompleksów żytnich, żytnich bardzo słabych, zbożowo-pastewnych. Badana gmina

Ryc. 13. Czynniki degradujące gleby

Fig. 13. Factors degrading the soil

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

ma charakter rolniczy, stąd rolnictwo jest jednym z największych źródeł emisji NH_4 i CH_4 . Z dokumentów planistycznych wynika, iż władze gminy zamierzają podjąć działania mające na celu zatrzymanie degradacji gleb oraz ich ochronę przed erozją.

Około 45% badanych nie potrafiło określić jakości **gleb** na terenie gminy. Natomiast warunki glebowe dla rozwoju rolnictwa blisko 30% ankietowanych uważało za średnie, a 12% za dobre.

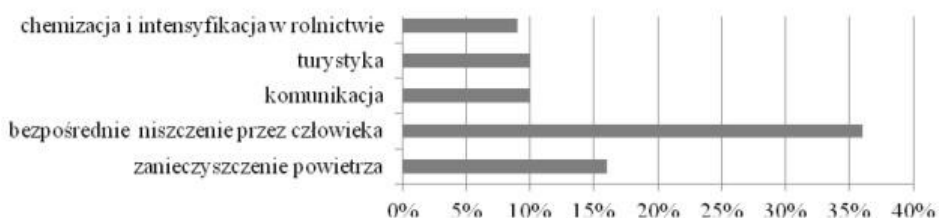
Blisko 20% ankietowanych uznaje jakość gleb w gminie za złą. Dla 42% degradacja gleb spowodowana jest niewłaściwym nawożeniem, a 32% wskazuje na skażenie substancjami chemicznymi (ryc. 13). 78% badanych nie wie, czy zły stan jakościowy gleb wpływa na standard ich życia.

Przyroda ożywiona

Świat zwierząt na terenie gminy Smoldzino jest zróżnicowany, a wiele gatunków objęto ochroną. Uwagę zwraca wyjątkowo bogata awifauna. Ochroną ścisłą w granicach Słowińskiego Parku Narodowego objęto 13 obszarów z elementami swoistej flory i fauny, unikatowe biocenozy lub biotopy oraz cechy krajobrazu (Bieliński, Popiołek 2010). Znaczne ograniczenie działalności rolniczej, a także konserwacji elementów systemu melioracyjnego doprowadziło do zmian w składzie szaty roślinnej. Problemem gminy są ścieki dostające się do wód powierzchniowych i powodujące niszczenie siedlisk oraz wymieranie cennych gatunków ryb.

W dokumentach strategicznych założono powiększenie liczby terenów zalesionych oraz poprawę stanu drzewostanu w gminie. Jako cel polityki ekologicznej przyjęto również próbę ograniczenia powiększającej się populacji obcych gatunków roślin i zwierząt, które pojawiły się na obszarze gminy.

Ankietowani zauważyli oznaki pogorszenia się stanu **przyrody ożywionej**. Wskazywali oni na zmniejszanie się różnorodności gatunkowej roślin i zwierząt (szczególnie na terenach leśnych). Przyczyny degradacji wiązali głównie z bezpośrednim oddziaływaniem człowieka, tj. nadmierną wycinką drzew w lasach i odławianiem zwierząt (ryc. 14). Mieszkańcy gminy dostrzegli też negatywny wpływ turystyki (szczególnie w sezonie letnim) na kondycję przyrody ożywionej. Wymieniają tu takie procesy, jak: niszczenie wydm, wydeptywanie runa leśnego, niszczenie drzew i krzewów, zaśmiecanie.

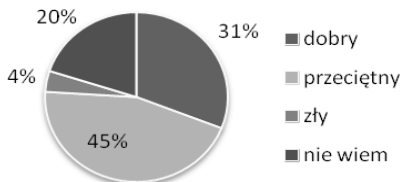

Ryc. 14. Czynniki degradujące przyrodę ożywioną

Fig. 14. Factors degrading nature

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

Na terenie gminy Smołdzino stan tej składowej środowiska przyrodniczego postrzegany jest przez respondentów jako przeciętny (45%) lub dobry (31%). Brak wiedzy deklarowało 20% (ryc. 15).

Ryc. 15. Stan przyrody ożywionej w gminie Smołdzino

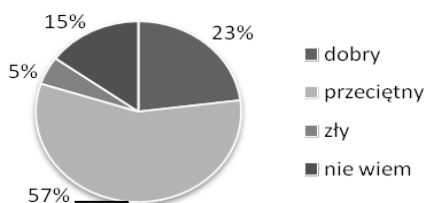
Fig. 15. Nature condition

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

Składową środowiska i krajobrazu podnoszącą walory przestrzeni są **obszary i obiekty objęte ochroną**. Dotyczy to rezerwatów przyrody, parków narodowych, pomników przyrody, użytków ekologicznych czy zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Z analizy zebranych opinii wynika, iż 87% mieszkańców wie, że na terenie gminy występują niektóre z wymienionych form ochrony. Znaczna większość wskazuje jedynie na Słowiński Park Narodowy. 83% badanych nie wie, czy na terenie gminy występują inne, nieobjęte ochroną obszary przyrodniczo cenne.

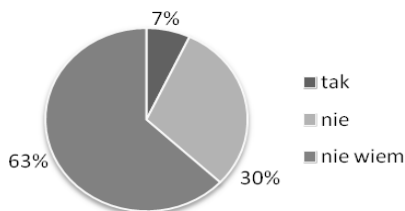
Ogólna ocena stanu środowiska przyrodniczego

Ponad połowa respondentów ocenia ogólny stan środowiska przyrodniczego gminy jako przeciętny (57%), a 23% jako dobry (ryc. 16). Stan środowiska w miejscu swojego zamieszkania ocenili oni jako mało (41%) lub średnio zanieczyszczony (32%). Większość ankietowanych uważała, iż funkcjonuje w dużo lepszym jako-

Ryc. 16. Ogólny stan środowiska w gminie Smołdzino

Fig. 16. General condition of the environment

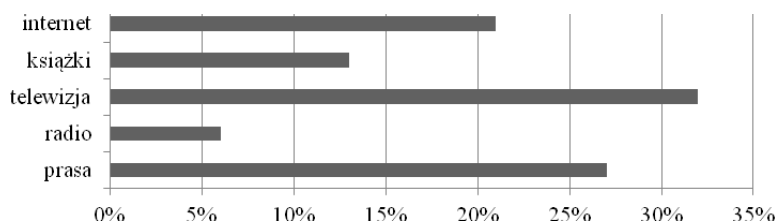
Ryc. 17. Konieczność podjęcia działań proekologicznych w gminie

Fig. 17. The need to take environmental actions in the Commune

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

ściowo środowisku niż reszta Polaków. Jednak 63% badanych wskazała na konieczność kontynuowania działań proekologicznych w gminie (ryc. 17).

Stan środowiska przyrodniczego w Polsce funkcjonuje w świadomości większości badanych jako średnio (41%) lub bardzo zanieczyszczony (20%). Swoją wiedzę na ten temat czerpali głównie z telewizji (32%), prasy (27%) i Internetu (21%), (ryc. 18).

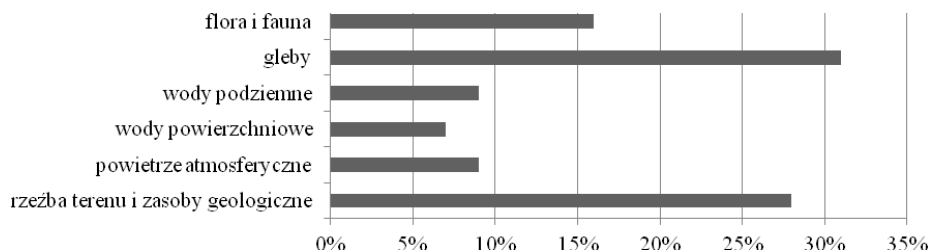

Ryc. 18. Źródła informacji o środowisku przyrodniczym

Fig. 18. Sources of information about the environment

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

Elementami środowiska, które uległy największym przekształceniom w gminie Smołdzino, są według badanych gleby (31%) i rzeźba terenu (28%), (ryc. 19).

Ryc. 19. Element środowiska, który uległ największemu przekształceniu i jest najbardziej zagrożony

Fig. 19. Environmental element, which has the greatest transformation

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

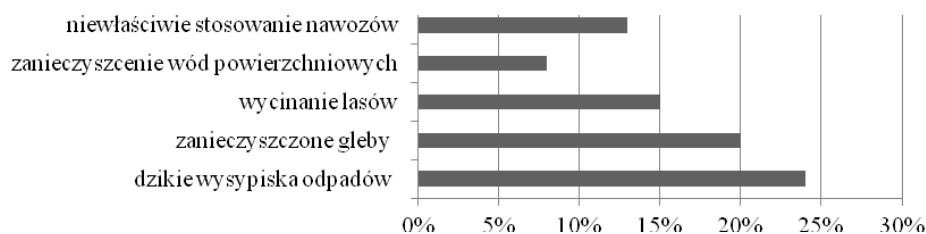
Badając świadomość ankietowanych w zakresie znajomości wpływu negatywnych procesów środowiskowych na jakość życia zauważyć można, iż niewielu z nich dostrzega tę zależność. Blisko 85% badanych nie widzi związku pomiędzy zanieczyszczeniami wód i gleb czy występowaniem hałasu lub odorów a pogorszeniem się jakości życia mieszkańców. Dla pozostałych głównymi procesami antropogenicznymi wpływającymi na spadek jakości życia były degradacja przyrody ożywionej oraz zanieczyszczenie powietrza (ryc. 20).

Najczęściej wskazywanymi problemami środowiskowymi na terenie gminy są dzięki wysypiska odpadów (24%), zanieczyszczone gleby (20%) i wycinanie lasów (15%), (ryc. 21).

Ryc. 20. Procesy antropogeniczne powodujące pogorszenie się jakości życia
 Fig. 20. Anthropogenic processes that cause deterioration in quality of life

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

Ryc. 21. Główne problemy środowiskowe w gminie
 Fig. 21. The most environmental issues in Smóldzino Commune

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

Działalność władz samorządowych w zakresie ochrony środowiska jest oceniana przez badanych jako średnia (50%) lub dobra (34%). Fundamentalne znaczenie w kształtowaniu postaw proekologicznych i podnoszenia wiedzy przyrodniczej przyszłych pokoleń ma edukacja ekologiczna w szkołach różnych szczebli. Analiza zebranych opinii wykazała, iż 78% respondentów nie wie, czy takie programy w szkołach są realizowane, a 22% zdecydowanie twierdziło, że edukacji ekologicznej szkoły nie realizują.

Ryc. 22. Działania, które należy podjąć, aby mieszkańcy dbali o środowisko lokalne
 Fig. 22. The actions to be taken to the residents care about the local environment

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań sondażowych

Działania, które należy podjąć, aby mieszkańcy dbali środowisko naturalne, to według ankietowanych: kontrola przestrzegania przepisów ochrony środowiska (33%) i szeroka edukacja ekologiczna (33%), (rys. 22).

Podsumowanie

Świadomość ekologiczna wynika z określonej wiedzy o środowisku, kształtuje stosunek człowieka do otaczającej przestrzeni przyrodniczej, kreuje postawy zachowań i motywuje do działań proekologicznych (Degórski 2008).

W prezentowanym opracowaniu podjęto próbę pozyskania opinii o środowisku przyrodniczym społeczności lokalnej na obszarze gminy Smóldzino. Oceniono świadomość ekologiczną mieszkańców w zakresie: znajomości stanu poszczególnych komponentów środowiska, czynników degradujących, wpływu środowiska na jakość życia oraz zachowań proekologicznych. Dokonano rozpoznania, w jaki sposób społeczność lokalna postrzega swoją rolę w ochronie i kształtowaniu przestrzeni przyrodniczej miejsca zamieszkania i najbliższego otoczenia.

Wybrana do badań „zielona gmina” Smóldzino to obszar przyrodniczo cenny – 60% jej powierzchni zajmuje Słowiński Park Narodowy. Władze samorządowe nie dostrzegają jednak szansy rozwoju gminy poprzez wykorzystanie jej walorów środowiskowych, wręcz przeciwnie, uważają je za czynnik hamujący. Świadczy o tym spór ze Skarbem Państwa (o utracone dochody) i niedostateczne inwestycje proekologiczne.

Postawa władz lokalnych przyczyniła się zapewne do tego, iż blisko połowa badanych nie potrafiła określić stanu poszczególnych komponentów środowiskowych, tj. np.: wód podziemnych (58%), powierzchniowych (44%), występowania hałasu (49%), odorów (51%) czy przekształceń rzeźby terenu (41%). Nie dostrzegali oni związku pomiędzy stanem środowiska a komfortem i standardem ich życia. Połowa ankietowanych nie potrafiła wypowiedzieć się na temat negatywnych konsekwencji środowiskowych takiej działalności, jak palenie śmieci, wypalanie traw czy nielegalne składowanie odpadów. Blisko 25% badanych uważało, że problematyka środowiskowa ich nie dotyczy.

Około 1/3 mieszkańców gminy Smóldzino interesuje się stanem środowiska lokalnego, zna jego parametry i zauważa ich wpływ na jakość swojego życia. Trafnie diagnozują przyczyny negatywnych zmian środowiskowych. Najczęściej wskazywanymi problemami środowiskowymi na terenie gminy były: dzikie wysypiska odpadów, zanieczyszczone gleby i wycinanie lasów. Według ankietowanych działania, które należy podjąć, aby mieszkańcy dbali środowisko naturalne, to: kontrola przestrzegania przepisów ochrony środowiska (33%) i szeroka edukacja ekologiczna (33%). Działania władz gminy w tym zakresie uważane są za niewystarczające (50%). 1/3 badanych rozwój gminy wiąże z jej położeniem i unikalnym walorami środowiskowymi, podkreślając dobry stan powietrza, wód czy przyrody żywej.

Literatura

- Bereszyńska E., Wojtan M., 2014, *Program ochrony środowiska dla powiatu słupskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 roku*, Słupsk
- Bieliniak K., Popiołek R., 2010, *Parki Narodowe*, cz. 1
- Degórski M., 2008, *Postrzeżenie rozwiązań zrównoważonego rozwoju w kontekście rosnącej świadomości ekologicznej ludności na przykładzie wybranych miast i gmin obszaru metropolitarne Warszawy*. W: *Świadomość ekologiczna, a rozwój regionalny w Europie Środkowo-Wschodniej*, red. E. Rydz, A. Kowalak, Słupsk
- Flis A., Klimko R.J., Wiśniewska A., 2014, *Środowisko przyrodnicze miast i gmin powiatu słupskiego w dokumentach oraz opiniach mieszkańców*, Słupsk
- Gminne sprawozdanie z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za rok 2013*, Urząd Gminy Smółdzino
- Górka K., Poskrobko B., Radecki W., 2001, *Ochrona środowiska. Problemy ekonomiczne, społeczne i prawne*, Warszawa
- Hull Z., 1984, *Świadomość ekologiczna (II)*, Aura, 11, s. 3-4
- Raport o stanie środowiska w województwie pomorskim w 2011 roku*, 2011, Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Gdańsk
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrymania tych poziomów*, Dz.U. 2003, Nr 192, poz. 1882 i 1883
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu*, Dz.U. 2010, Nr 16, poz. 87
- Szymańska W., Zienkiewicz A., 2013, *Spoleczno-ekonomiczne skutki bezrobocia na przykładzie mieszkańców powiatu słupskiego*, Słupskie Prace Geograficzne, 10, s. 153-164
- www.slowinski.pn.pl
- www.unesco.pl
- www.smoldzino.com.pl

Summary

Smółdzino Commune, located in north-eastern part of Słupsk County, Pomeranian Voivodeship, belongs to a group of so-called 'green communes', i.e. over half of its area is legally protected. This special status entitles the commune to the funds allocated for pro-ecological investments as well as indicates the general direction of its development. Examining the pro-ecological context of the commune development, in 2012 a survey analysing the local community knowledge of respective components of the natural environment within the borders of Smółdzino Commune was conducted. The survey covered 3% of the commune inhabitants. It should be noted, that ecological awareness of the commune inhabitants depends on the local authorities attitude and activities in the field of environmental protection. However, the local authorities attitude is ambiguous and the environmental investments are insufficient. According to the survey almost half of the respondents could not evaluate the condition of the respective environmental components. The surveyed failed to notice a relation between the state of the environment and their comfort or standard of living. Almost 25% of those questioned believe that they are not affected by the environmental issues. However, approximately one third of the inhabitants of Smółdzino Commune is interested in the local environment condition. The above mentioned group is familiar with the environment

characteristics and recognises their impact on the standard of living. About 20% of the surveyed emphasise a good condition of air, water, and nature. The commune development is related to its location and unique environmental features.

